

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Факультет	Аудіовізуальне мистецтво та медіатехнології Дизайн та архітектура Образотворче мистецтво	Рівень вищої освіти	другий
Кафедра	Міжкультурної комунікації в креативних індустріях	Рік навчання	4
Галузь знань	В Культура, мистецтво та гуманітарні науки	Вид дисципліни	вибіркова
Спеціальність	B1, B2, B4	Семестри	7

Мовленнєві комунікації

Семестр 7

*Освітньо-професійна програма «Графіка»**Освітньо-професійна програма «Графічний дизайн»**Освітньо-професійна програма «Індустріал дизайн»**Освітньо-професійна програма «Реклама та відеоарт»*

Викладач Борбунюк Валентина Олексіївна, доцент, PhD (канд. філол. наук), доцент кафедри міжкультурної комунікації в креативних індустріях

E-mail borbuniuk.valentyna@ksada.org

Заняття Семестр 7 (осінь 2026)
4-й рік навчання
(3 год.)

Консультації не передбачено

Адреса к. 303, поверх 3, корпус 2, вул. Мистецтв, 8

КОМУНІКАЦІЯ З ВИКЛАДАЧЕМ

Поза заняттями офіційним каналом комунікації з викладачем є комунікація в онлайн-форматі на платформі Google Classroom.

ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Студент четвертого року навчання повинен мати узагальнені й систематизовані знання, набуті впродовж трьох років навчання у вищому навчальному закладі, бути сформованою мовною особистістю, обізнаною з культурою усного і писемного мовлення (відповідно до Закону України № 2704-VIII від 25.04.2019 «Про забезпечення функціонування української мови як державної»).

НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

Навчальними матеріалами для читання є оригінальні монографії та періодична література українською мовою за фахом, який опановує студент, підібрана з урахуванням рекомендацій викладача.

1. Борбунюк В. О., Токар М. І. Мовленнєві комунікації: Навчальний посібник / Валентина Борбунюк, Марина Токар. Харків: ХДАДМ, 2026. 137 с.
2. Саврасова-В'юн Т. Комунікативний практикум: навч.-метод. посібн. Київ: Київ. стол. ун-т ім. Б. Грінченка, 2024. 184 с.
3. «ХУДПРОМ: Український журнал з мистецтва і дизайну» (Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв). URL : <https://hudprom.org.ua/index.php/hp>

ПОСИЛАННЯ НА МАТЕРІАЛИ

Свої додаткові навчальні матеріали, слайди, ілюстрації тощо можна запропонувати переглянути за посиланням (спеціальні навчальні сервіси у мережі Інтернет)

НЕОБХІДНЕ ОБЛАДНАННЯ

Комп'ютерна техніка (ноутбук, планшет тощо) з можливістю виходу до мережі Інтернет. Програми, необхідні для виконання завдань.

МЕТА Й ЗАВДАННЯ КУРСУ

Метою курсу є всебічне вивчення феномену мовної комунікації, формування вмінь і навичок правильного розуміння та аналізу комунікативних процесів і явищ, використання набутих знань у вивченні української мови, перекладі, мистецтвознавчих дослідженнях. **Об'єктом** є мова у всіх можливих виявах, а **предметом** – мовна комунікативна діяльність у реальних ситуаціях професійного спілкування.

Для виконання поставлених завдань до кожного практичного заняття добираються різні усні та письмові вправи, виконання яких закріплює на практиці засвоєні теоретичні знання.

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна вивчається впродовж одного семестру на 4 курсі (4 кредити ECTS, 120 навчальних години, у тому числі 45 годин – аудиторні практичні заняття та 45 годин — самостійна та індивідуальна робота). Всього курс складається з 2 модулів та 7 тем. Студенти виконують 1 контрольну роботу творчого характеру. Вивчення дисципліни закінчується заліком.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

Змістовий модуль I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ КОМУНІКАЦІЇ ТА МОВЛЕННЄВІ ЖАНРИ

Тема 1. *Комунікація як наука. «Мовленнєві комунікації» як інтегральна навчальна дисципліна.*

Тема 2. *Комунікація постмодерної доби: текст, підтекст, інтермедіальність.*

Тема 3. *Мовленнєві жанри й дискурси: значення і смисл слова у комунікації.*

Тема 4. *Максими ефективної мовленнєвої комунікації.*

Змістовий модуль II. СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ТА ПРОФЕСІЙНИЙ КОНТЕКСТ КОМУНІКАЦІЇ

Тема 5. Мовна картина світу як віддзеркалення свідомості: етноспецифіка мовної комунікації.

Тема 6. Міжкультурна комунікація: імагологічні аспекти.

Тема 7. Особливості фахової мовленнєвої комунікації у галузі культури і мистецтва.

ФОРМАТ ДИСЦИПЛІНИ

Теми розкриваються шляхом практичних занять (45 год.). Лекційні, семінарські та лабораторні заняття не передбачені. Самостійна робота здобувача спрямована на відшліфовування практичних навичок та закріплення теоретичного матеріалу. Зміст самостійної роботи включає читання оригінальних монографій та періодичної літератури українською мовою за фахом студента, які підбираються самостійно з урахуванням рекомендацій викладача, а також підготовку усних доповідей для участі у конференціях, створення якісного фахового тексту українською мовою з метою презентації професійних намірів і здобутків.

ФОРМАТ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

Формою контролю є залік – у 7 семестрі. Для отримання заліку необхідно виконати **1 контрольну роботу**. Для тих, хто бажає покращити результат, передбачені **додаткові бали** за участь у Міжнародному конкурсі знавців української мови імені Петра Яцика та Міжнародному мовно-літературному конкурсі імені Тараса Шевченка, а також за участь у студентських конференціях з виступом та/або публікацією тез.

ПРАВИЛА ВИКЛАДАЧА

Під час занять необхідно вимкнути звук мобільних телефонів як студентам, так і викладачеві.

У разі відрядження, хвороби тощо викладач має право перенести заняття на інший день або час за попередньою узгодженістю зі студентами та завідувачем кафедри.

Враховуючи особливості воєнного стану, заняття будуть проводитись онлайн. **Онлайн-присутність студента на занятті повинна підтверджуватись включенням відео із зазначенням власного прізвища та імені.**

ПОЛІТИКА ВІДВІДУВАНOSTІ

Пропускати занять без поважних причин недопустимі (причини пропуску мають бути поважні і документально аргументовані). Запізнення на заняття не вітаються.

Студенти, які з тієї чи іншої причини, не зможуть під'єднатись і бути присутнім на занятті онлайн, повинні опрацьовувати матеріал самостійно. Без засвоєння тем, передбачених програмою, і виконання відповідних запланованих завдань впродовж семестру студент до складання заліку не допускається.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Здобувачі освіти зобов'язані дотримуватися правил академічної доброчесності (у своїх доповідях, статтях тощо). Жодні форми порушення академічної доброчесності не допускаються. Дотримання академічної доброчесності є обов'язковим відповідно до «Положення про академічну доброчесність Харківської державної академії дизайну і мистецтв» (<https://www.ksada.org/publiczna-informacziya/>).

РОЗКЛАД КУРСУ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ
КОМУНІКАЦІЇ ТА МОВЛЕННЄВІ ЖАНРИ

Дата	Тема	Вид заняття	Зміст	Години	Рубіжний контроль	Деталі
1 і 2 тижні	1	практичне заняття	Комунікація як наука. «Мовленнєві комунікації» як інтегральна навчальна дисципліна.	6	Усне опитування	
3 і 4 тижні	2	практичне заняття	Комунікація постмодерної доби: текст, підтекст, інтермедіальність.	6	Усне опитування	Виконання практичних завдань
5 і 6 тижні	3	практичне заняття	Мовленнєві жанри й дискурси: значення і смисл слова у комунікації.	6	Усне опитування	Виконання практичних завдань
7 і 8 тижні	4	практичне заняття/модульний контроль	Тема 4. Максими ефективної мовленнєвої комунікації.	6	Усне опитування	Виконання практичних завдань

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ТА ПРОФЕСІЙНИЙ КОНТЕКСТ
КОМУНІКАЦІЇ

Дата	Тема	Вид заняття	Зміст	Години	Рубіжний контроль	Деталі
9 і 10 тижні	5	практичне заняття	Мовна картина світу як віддзеркалення свідомості: етноспецифіка мовної комунікації.	6	Усне опитування	Виконання практичних завдань
11 і 12 тижні	6	практичне заняття	Міжкультурна комунікація: імагологічні аспекти.	6	Усне опитування	Виконання практичних завдань
13 і 14 тижні	7	практичне заняття	Особливості фахової мовленнєвої комунікації у галузі культури і мистецтва.	6	Усне опитування	Виконання практичних завдань
15 тижд.		Підсумковий модульний контроль		3	Презентація самостійно виконаної контрольної роботи	Текст завантажується в класрум 3

					обговоренням	

СИСТЕМА ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Загальна оцінка за дисципліну становить **100 балів** і формується за накопичувальною системою:

Поточний контроль (практичні заняття): від 0 до 60 балів.

Підсумкова контрольна робота: від 0 до 40 балів.

ОЦІНЮВАННЯ НА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ (до 5 балів за заняття)

Оцінка за кожне практичне заняття є комплексною (без поділу на окремі окремі блоки) та виставляється за рівнем підготовки, участю в обговореннях і виконанням завдань:

5 балів (Відмінно / Творчий рівень):

Активна участь у дискусіях, глибоке розуміння теорії та вільне володіння фаховою термінологією. Практичні та письмові завдання виконані бездоганно.

4 бали (Добре / Достатній рівень):

Студент підготовлений, орієнтується в матеріалі, але припускається поодиноких неточностей у термінології чи мовленнєвих огріхів. Практичне завдання виконано, проте аналіз дещо поверхневий.

3 бали (Задовільно / Задовільний рівень):

Пасивна участь у занятті, відповіді надаються переважно за навідними запитаннями викладача. Робота виконана фрагментарно, порушено стиль оформлення, присутні лексичні чи граматичні помилки.

1 – 2 бали (Незадовільно / Низький рівень):

Поверхневі знання, відсутність відповідей на базові запитання, практичне завдання виконано менше ніж на половину з грубими помилками.

0 балів:

Відсутність на занятті, відмова від відповіді або виявлення академічної недобросовісності (плагіат, передагована генерація ШІ).

ОЦІНЮВАННЯ ПІДСУМКОВОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ (від 0 до 40 балів)

Підсумкова контрольна робота охоплює матеріал усіх тем курсу, оцінюється в максимум 40 балів.

Теоретичний блок: перевірка володіння термінологією.

Практичний блок: написання тексту.

Приблизний перелік теоретичних питань

1. Інтегральний характер дисципліни: Обґрунтуйте зв'язок «Мовленнєвих комунікацій» із психолінгвістикою, соціологією та культурологією.
2. Текстові трансформації постмодерну: Порівняльний аналіз класичного (лінійного) тексту та тексту постмодерної доби.
3. Механізми інтермедіальності: Способи взаємодії вербальних та невербальних кодів у сучасній комунікації.
4. Природа підтексту: Роль імпліцитної (прихованої) інформації у процесі декодування повідомлення реципієнтом.
5. Мовна картина світу: Роль мови як інструменту конструювання та інтерпретації етнічної реальності.
6. Етноспецифіка вербальної поведінки: Безеквівалентна лексика та фразеологізми як віддзеркалення національної свідомості.

7. Імагологічний вимір комунікації: Механізми формування образів «Свого» та «Чужого» в процесі міжкультурного діалогу.
8. Феномен фахової комунікації в артсередовищі: Специфіка поєднання логіко-понятійного (наукового) та емоційно-образного складників мовлення.
9. Полікодовість мистецького дискурсу: Проблема перекладу невербальних художніх кодів (візуальних, пластичних, звукових) у вербальний текст.

Теми для практичного аналізу

Аналіз запропонованого тексту, промови чи ситуації за критеріями вивчених тем.

1. Аналіз кураторського маніфесту: дослідження тексту виставки сучасного мистецтва на предмет наявності постмодерного підтексту та інтермедіальних зв'язків.
2. Етнолінгвістичний аналіз тексту: виявлення в тексті (наприклад, у перекладному чи автентичному) елементів національної мовної картини світу та специфічних ідіом.
3. Імагологічний експрес-аналіз медіа: аналіз сучасної публіцистичної статті або репортажу про іншу країну з метою виявлення прихованих національних стереотипів та імагологічних маркерів.
4. Рецензія як жанр: критичний аналіз мистецтвознавчої рецензії на виставу/фільм/виставку з точки зору дотримання балансу між термінологічною точністю та художньою метафоричністю.

ПОЛІТИКА КУРСУ ТА АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Академічна доброчесність: усі письмові роботи перевіряються на плагіат. Використання штучного інтелекту без власного критичного редагування або списування призводить до анулювання оцінки (0 балів).

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
75 – 81	C		
64 – 74	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Приблизна тематика індивідуальних завдань (можуть бути використані для наукових повідомлень на занятті або для написання наукових доповідей для участі у студентських наукових конференціях)

1. Ораторська майстерність як складова професійної діяльності.

2. Слово і текст у професійній діяльності.
3. Етноспецифіка мовної комунікації: культурне зіткнення.
4. Особливості «перекладу» художнього твору візуальною мовою.
5. Національні особливості: вербальне і невербальне вираження.
6. Екфразис.
7. Фотомистецтво/відеоарт як візуальна комунікація.
8. Особливості рецепції вербальних і візуальних текстів.

Рекомендована література ОСНОВНА

1. Борбунюк В. О. Інтермедіальний дискурс міжмистецької комунікації: конспект лекцій. Харків: ХДАДМ, 2023. 195 с.
2. Кизилова В. В. Теорія і практика мовленнєвої комунікації : навч. посіб. для студ. закл. вищої освіти. 2025. 125 с. URL : <https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/11346/Кизилова%20В.В.%20Теорія%20і%20практ.мовл.ком..pdf?sequence=1&isAllowed=y>
3. Прокопчук Л. В., Лебедь Ю. Б. Практикум з риторики : навч. посіб. Вінниця : Твори, 2023. 200 с. URL : <https://dspace.vspu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4ca0947c-e5c2-4801-8192-444dd1cda525/content>
4. Саврасова-В'юн Тетяна. Комунікативний практикум : навч.-метод. посібн. Київ: Київ. стол. ун-т ім. Б. Грінченка, 2024. 184 с. URL : https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/49331/1/T_Savrasova_Viun_KP_2024_FUFKM.pdf

ДОПОМІЖНА

1. Борбунюк В. Візуальні метаморфози Харкова у книзі спогадів Ю. Шевельова (Юрія Шереха) «Я – МЕНЕ – МЕНІ... (І ДОВКРУГИ)». *Південний архів*. 2025. № 100. С. 90–97.
2. Борбунюк В. О. «...здається збудованим не з каменю»: «Без ґрунту» В. Петрова (Домонтовича) як архітектурно-живописний роман-екфразис. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія «Філологія». Вип. 93. 2023. С. 168–177.
3. Бразелл Д., Девіс Д. Як зрозуміти ілюстрацію. Київ: ArtHuss, 2019. 176 с. (Серія «Креативна кар'єра»).
4. Карнегі Д. Як здобувати друзів і впливати на людей. «КМ-БУКС», 2022. 256 с.
5. Суджич Д. Б – Баугауз, Ю – Ютюб: Абетка сучасного світу. Київ: ArtHuss, 2021. 336 с.
6. Український художній авангард: маніфести, публіцистика, бесіди, спогади, листи. Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 2023. 640 с.

Словники

1. Дизайн і ергономіка: українсько-англійський термінологічний словник. Харків : ХДАДМ, 2021. 240 с.
2. Ілюстрований словник архітектурних термінів / Т. М. Клименюк, В. І. Проскуряков, Х. І. Ковальчук. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019. 180 с.
3. Криворучко О. Ю. Сучасна архітектура. Термінологічний словник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2008. 136 с.
4. Культура мови на щодень. URL : <http://kultura-movy.wikidot.com/>
5. Мовна політика і мовне планування. Енциклопедичний словник / відп. ред. Б. М. Ажнюк; Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України. Київ: Академперіодика, 2024. 464 с.

6. Селігей П. О. Українська мова у 2222 році: Вступ до лінгвофутурології. К.: Академперіодика, 2023. 452 с.
7. Словник української мови [Текст]: у 20 т. / НАН України, Укр. мов.-інформ. фонд. К.: Наукова думка, 2010 – .
8. Український правопис [Електронний ресурс]. 2019. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/05062019-onovl-pravo.pdf>

Інтернет-ресурси

1. Інститут мовознавства імені О. О. Потебні НАН України. <https://www.inmo.org.ua/sum.html>
2. Український мовно-інформаційний фонд Національної академії наук України. URL : <https://www.ulif.org.ua/>
3. Національна бібліотека України: <http://nbuv.gov.ua>